

SYTUACJA NA RYNKU PRACY OSÓB MŁODYCH W 2014 ROKU

I. Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski (BAEL) ¹

W IV kwartale 2014 r. aktywnymi zawodowo pozostawało 56,3% ludności w wieku 15 lat i więcej, tj. o 0,2 p. p. więcej niż w IV kwartale 2013 r. Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym, który w Polsce oznacza wiek 18-59/64 lata, wyniósł 74,6% i wzrósł o 0,7 p. p. Z drugiej strony niska pozostaje aktywność osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) tj. 7,1%.

Wysoki poziom bierności zawodowej warunkowany jest przede wszystkim **niską aktywnością młodzieży (33,1%), co wynika z przedłużania wejścia na rynek pracy przez osoby młode z uwagi na kontynuowanie nauki**. Zatem tylko co trzeci młody człowiek był aktywny zawodowo, podczas gdy aktywność osób w wieku 25-34 lata wynosiła 86,1%, a w wieku 35-44 lata 87,5%.

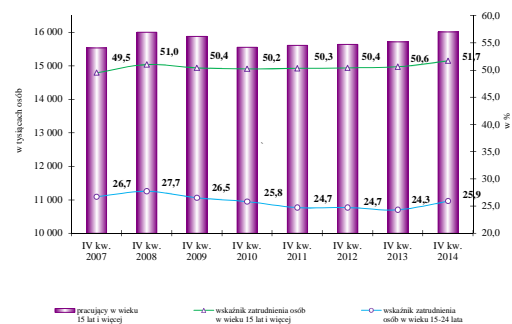
W IV kwartale 2014 r. biernymi zawodowo było 2 829 tys. młodych ludzi w wieku 15-24 lata i stanowili oni 20,9% wszystkich biernych zawodowo (13 543 tys. osób). W porównaniu do IV kwartału 2013 r., w grupie biernych zawodowo w wieku 15-24 lata, odnotowano spadek o 106 tys. osób, tj. o 3,6%.

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej wzrósł w IV kwartale 2014 r. do 51,7% (tj. o 1,1 p. p. w porównaniu do IV kwartału 2013 r.). **Wśród osób w wieku 15-24 lata wskaźnik zatrudnienia wyniósł 25,9%**, i w porównaniu do IV kwartału 2013 r. zwiększył się o 1,6 p. p.

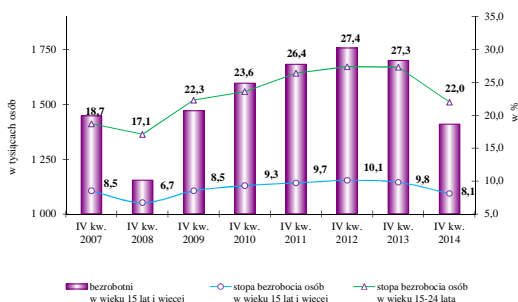
Stopa bezrobocia młodzieży wyniosła w IV kwartale 2014 r. 22,0% i przeszło 2,5-krotnie przewyższała wartość charakteryzującą populację w wieku produkcyjnym (8,3%). W IV kwartale 2014 r. odnotowano spadek stopy bezrobocia wśród młodych aż o 5,3 p. p. w porównaniu do IV kwartału 2013 r. Stopa bezrobocia osób w wieku produkcyjnym zmalała o 1,6 p. p. Wskaźnik stopy bezrobocia młodych jest najwyższy w porównaniu z pozostałymi grupami wiekowymi ludności.

Należy dodać, że jakkolwiek wskaźnik bezrobocia młodzieży pozostaje zdecydowanie wyższy niż ludności w wieku produkcyjnym, to Polska nie stanowi tu wyjątku. Wysoką stopę bezrobocia młodzieży, często 2-krotnie przekraczającą wskaźniki dla osób w wieku produkcyjnym notuje się we wszystkich niemal krajach UE.

PRACUJĄCY ORAZ WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WEDŁUG BAEL

BEZROBOTNI ORAZ STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG BAEL

¹ Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski w IV kwartale 2014 r., GUS, Warszawa 24.02.2015 r.

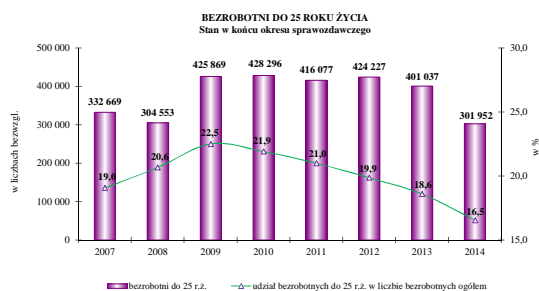
Od III kw. 2012 r. do uogólniania wyników badania BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności Polski w wieku 15 lat i więcej, pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Nastąpiły również zmiany metodologiczne, mające na celu dostosowanie populacji objętej badaniem do zaleceń Eurostat. W związku z wprowadzonymi zmianami prezentowane wyniki BAEL nie są w pełni porównywalne z wynikami badań z lat poprzedzających 2010 r.

II. Bezrobocie rejestrowane²

Na mocy przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2015 poz. 149) m.in. osoby bezrobotne do 25 r. ż. mają status osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W związku z tym powiatowe urzędy pracy powinny przedstawić im propozycję zatrudnienia lub innej formy aktywizacji zawodowej w okresie do 4 miesięcy od dnia rejestracji. Poza usługami rynku pracy, czyli pośrednictwem pracy, poradnictwem zawodowym i informacją zawodową, organizacją szkoleń, pomocą w aktywnym poszukiwaniu pracy, urzędy pracy oferują młodym bezrobotnym również inne działania wspierające aktywizację zawodową.

Poziom bezrobocia

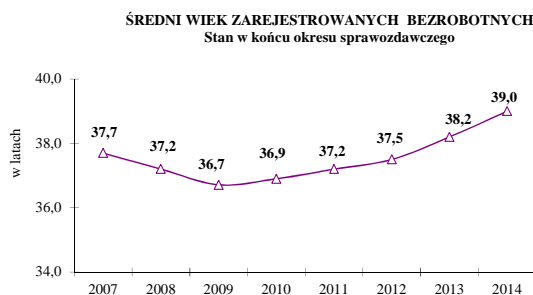
W latach 1993-1995 w urzędach pracy zarejestrowana była najwyższa liczba młodych osób – powyżej 900 tys., przy czym w niektórych kwartałach przekraczała 1 mln osób. Wówczas też wysokie były udziały młodych w ogólnej liczbie zarejestrowanych – sięgały nawet 34,5%. W kolejnych latach wyższy spadek liczby bezrobotnych osób w wieku 18-24 lata niż w pozostałych kategoriach wiekowych spowodował, że odsetek młodych w ogólnej liczbie zarejestrowanych zmniejszył się do 30,7% w końcu 1997 r., ale w końcu 1999 r. ponownie zwiększył się do 31%. Następnie proces spadku trwał do końca roku 2007, kiedy to młodzież stanowiła 19% zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych. W końcu 2008 r., w urzędach pracy zarejestrowanych było 304,5 tys. osób do 25 r. ż. Poziom bezrobocia młodych był najniższy analizując dane od początku 1991 r. W końcu 2009 r. przy ogólnym wzroście bezrobocia o 28,4%

zwiększyła się również liczba młodych bezrobotnych. W urzędach pracy zarejestrowanych było 425,9 tys. osób do 25 r. ż., tj. o 39,8% więcej niż przed rokiem. W 2010 r. poziom bezrobocia rejestrowanego ludzi młodych wzrastał zdecydowanie wolniej niż ogółu bezrobotnych. W końcu 2010 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 428,3 tys. osób do 25 r. ż., tj. o 0,6% więcej niż przed rokiem, wobec wzrostu liczby bezrobotnych ogółem o 3,3%. W końcu 2011 r. zarejestrowanych było 416,1 tys. ludzi młodych do 25 r. ż. i stanowili oni 21,0% bezrobotnych (rok wcześniej 21,9%). W skali roku odnotowano spadek w tej grupie o 2,9% (dla bezrobotnych ogółem odnotowano natomiast wzrost o 1,4%). Rok 2012 przyniósł wzrost liczby młodych o 2,0% do poziomu 424,2 tys. osób, przy wzroście liczby bezrobotnych ogółem o 7,8%, przez co zmalał udział młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych do 19,9%.

W kolejnych dwóch latach odnotowano spadek liczby bezrobotnych do 25 r. ż. do poziomu 401,0 tys. w końcu 2013 r. (tj. o 5,5%) i 302 tys. w końcu 2014 r. (tj. o 24,7%). Udział młodych w liczbie bezrobotnych ogółem zmalał z 18,6% w końcu 2013 r. do 16,5% w końcu 2014 r.

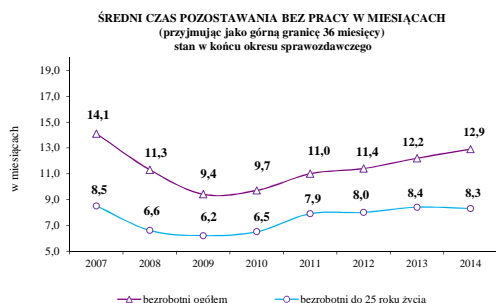
Średni wiek zarejestrowanych bezrobotnych, w końcu 2014 r. wyniósł 39 lat, czyli wzrósł piąty rok z rzędu. W najbliższych latach należy spodziewać się dalszego wzrostu wieku zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych ze względu na starzenie się społeczeństwa.

² Dane pochodzą z miesięcznego sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy oraz załącznika 1 „Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy” i załącznika 3 „Bezrobotni oraz poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów i specjalności”.

W końcu 2014 r. najwięcej młodych bezrobotnych miało wykształcenie policealne i średnie zawodowe – 83,2 tys. osób (27,6% ogółu bezrobotnych do 25 r. ż.). Młodych z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej było 131,1 tys. osób (43,4%). Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 62,4 tys. młodych (20,7%), wyższe zaś 25,2 tys. osób (8,4%).

Zarówno wiek jak i poziom wykształcenia wpływają na czas pozostawania bez pracy. **Średni czas pozostawania bez pracy w końcu 2014 r. dla bezrobotnych ogółem wyniósł 12,9 miesiąca** i był o 0,7 miesiąca dłuższy niż w końcu 2013 r. Młodzi pozostawali bez pracy dużo krócej, bo 8,3 miesiąca wobec 8,4 miesięcy w końcu 2013 r.

Wśród młodych do 25 r. ż. dominowały osoby poszukujące pracy od 1 do 3 miesięcy – 82 tys. osób (27,2% ogółu bezrobotnych do 25 r. ż.) oraz od 3 do 6 miesięcy – 65,3 tys. osób (21,6%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy – 28,1 tys. osób (9,3%).

Czas pozostawania bez pracy wzrasta wraz z wiekiem bezrobotnych i obniża się wraz z podnoszeniem się poziomu wykształcenia. Świadczy to o tym, że bardziej narażone na długotrwałe pozostawanie bez pracy są osoby starsze oraz posiadające niskie kwalifikacje zawodowe.

Najczęściej podnoszonym argumentem w kontekście bezrobocia młodzieży jest brak doświadczenia zawodowego. W końcu 2014 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych do 25 r. ż. najliczniejszą populację stanowiły osoby bez stażu pracy – 154,3 tys. osób (51,1% młodych bezrobotnych), następnie bezrobotni ze stażem do 1 roku – 79,4 tys. osób (26,3%) oraz od 1 do 5 lat – 66,3 tys. osób (22,0%). Z tego względu młodzi 2-krotnie rzadziej niż starsi mają prawo do otrzymania zasiłku dla bezrobotnych.

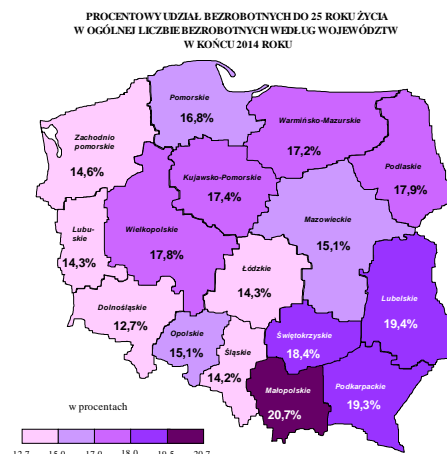
W końcu 2014 r., prawo do zasiłku posiadało 15,4 tys. osób do 25 r. ż., co stanowiło 5,1% ogółu zarejestrowanych w tej kategorii wiekowej. Liczba ta w odniesieniu do stanu z końca 2013 r. spadła o 3,8 tys. osób (tj. o 19,6%). Wśród bezrobotnych ogółem prawo do zasiłku posiadało 13,3%.

Istotny wpływ na strukturę bezrobocia młodych mają zachodzące zmiany demograficzne oraz wzrost możliwości i zainteresowania podejmowaniem dalszej nauki. Nadal wysoka liczba młodych ludzi podejmuje studia wyższe i tym samym zarówno wśród ludności ogółem, jak i w poszczególnych grupach ze względu na aktywność ekonomiczną wzrasta odsetek osób legitymujących się dyplomami wyższych uczelni. Tym samym również w strukturze bezrobotnych odsetek osób z wyższym wykształceniem, z roku na rok, wzrasta. W końcu 1999 r. wyższe wykształcenie posiadało ok. 2% bezrobotnych, a w końcu 2014 r. – 12,4%. Wśród młodych odsetek osób legitymujących się dyplomami wyższych uczelni wyniósł 8,4% w końcu 2014 r. Nie ma możliwości porównania z 1999 r. ponieważ dane nt. struktury młodych bezrobotnych są gromadzone od 2005 r., kiedy to wśród młodych bezrobotnych dyplomy wyższych uczelni posiadało 5,5%.

Terytorialne zróżnicowanie

Liczba bezrobotnych do 25 r. ż., jak również zmiany poziomu bezrobocia w tej grupie, kształtowały się na różnym poziomie w poszczególnych województwach i powiatach.

W końcu 2014 r. najwyższą liczbę bezrobotnych do 25 r. ż. odnotowano w województwie mazowieckim (37,8 tys. osób) oraz małopolskim (28,8 tys. osób). Z kolei najniższa liczba bezrobotnych w omawianej grupie wiekowej wystąpiła, podobnie jak w przypadku

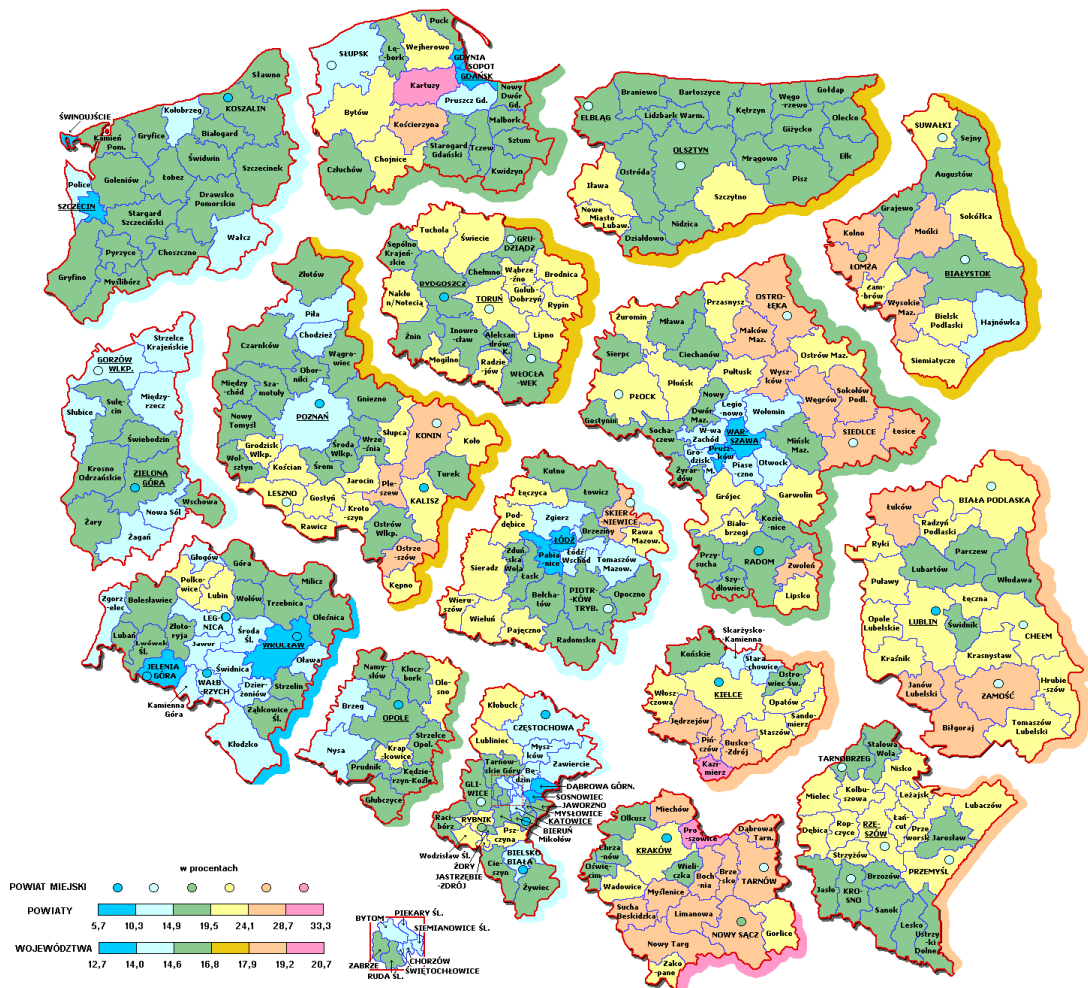

rozkładu liczby bezrobotnych ogółem, w województwach: opolskim (6,4 tys. osób), i lubuskim (6,4 tys. osób). Należy zauważyć, że w 2014 r. w porównaniu do 2013 r., spadek liczby młodych bezrobotnych odnotowano we wszystkich województwach, najwyższy w mazowieckim (o 10,5 tys., tj. o 21,7%), małopolskim (o 9,6 tys., tj. o 25%), i podkarpackim (o 9,3 tys., tj. o 31,1%).

Rozpiętość odsetka bezrobotnych do 25 r. ż. w ogólnej liczbie zarejestrowanych kształtowała się w przedziale od 12,7% w województwie dolnośląskim do 20,7% w województwie małopolskim, a więc wyniosła 8,0 p. p. wobec 8,3 p. p. w końcu 2013 r.

Zauważyć należy, że terytorialne zróżnicowanie jest stałą cechą polskiego rynku pracy i wynika zarówno z nierównomiernego rozwoju społeczno – gospodarczego regionów, jak i ich położenia geograficznego. W przypadku osób młodych dodatkowo nakładają się na to czynniki demograficzne.

Udział osób do 25 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych według stanu w końcu 2014 r.

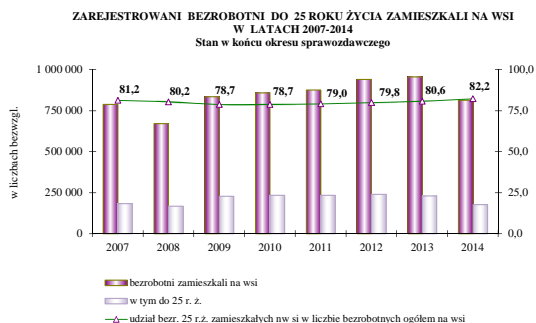
Wyszczególnienie	Poziom województw		Poziom powiatów	
	2013 r.	2014 r.	2013 r.	2014 r.
Najwyższa wartość w %	23,3	20,7	37,2	33,3
Najniższa wartość w %	15,0	12,7	7,1	5,7
Różnica pomiędzy wartością najwyższą i najniższą w punktach procentowych	8,3	8,0	30,1	27,6

Terytorialne zróżnicowanie rozkładu bezrobocia według wieku z pewnością uzależnione jest od struktury wiekowej ludności zamieszkałej na danym terenie. **W przypadku powiatów zróżnicowanie to jest jeszcze wyższe niż na poziomie województw i w końcu 2014 r. wyniosło 27,6 p. p.** Na poziomie powiatu najniższe udziały osób młodych notowano w: M. Wrocław (5,7%), M. Sopot (6,4%), M. St. Warszawa (6,4%), zaś najwyższe w powiatach: proszowickim (33,3%), kazimierskim (33,2%), i kartuskim (29,5%). Związane jest to z pewnością m. in. z większymi możliwościami znalezienia zatrudnienia w dużych miastach, przez młode i najczęściej dobrze wykształcone osoby.

Bezrobotni do 25 roku życia według miejsca zamieszkania

W końcu 2014 r. w ewidencji bezrobotnych znajdowało się 176,2 tys. osób do 25 r. ż. zamieszkałych na wsi (tj. 21,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi). W odniesieniu do stanu z końca 2013 r. subpopulacja ta zmniejszyła się o 53,2 tys. osób, tj. o 23,2%. Liczba młodych bezrobotnych zamieszkałych w mieście (125,8 tys. osób) zmniejszyła się o 45,9 tys. osób tj. o 26,7%.

W końcu 2014 r. na wsi, na 100 bezrobotnych młodych mężczyzn, przypadało 110 bezrobotnych kobiet do 25 r. ż., w mieście również 114.

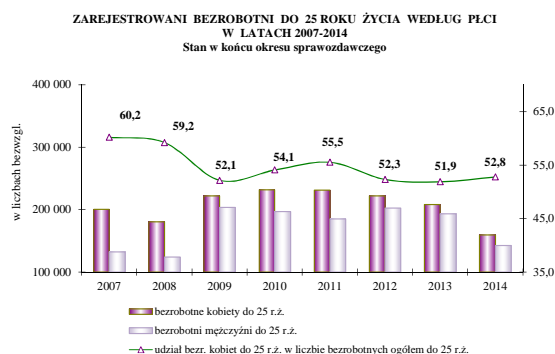
Najwięcej bezrobotnych do 25 r. ż. zamieszkałych na wsi, było zarejestrowanych w następujących województwach: mazowieckim – 23,3 tys. osób (21,6% ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi w tym województwie), małopolskim – 20,1 tys. osób (26,7%) i podkarpackim – 19,5 tys. osób (22,3%), najmniej zaś w województwach: lubuskim – 3,5 tys. osób (17,0%), opolskim – 3,6 tys. osób (18,1%), i podlaskim – 5,4 tys. osób (25,1%).

Bezrobotni do 25 roku życia według płci

Wśród osób bezrobotnych ogółem, jak również wśród bezrobotnych do 25 r. ż., przeważają kobiety. **W końcu 2014 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 159,4 tys. młodych kobiet (tj. 52,8% zarejestrowanych bezrobotnych do 25 r. ż.).** Wśród bezrobotnych ogółem udział kobiet wyniósł 51,5%.

Współczynnik feminizacji wśród młodych wyniósł w końcu 2014 r. – 112 (w końcu 2013 r. – 108), był więc wyższy niż dla bezrobotnych ogółem – 106.

W końcu 2014 r., w porównaniu do stanu z końca 2013 r., przy spadku liczby bezrobotnych do 25 r. ż. o 99,1 tys. osób (tj. o 24,7%), liczba bezrobotnych kobiet w omawianej grupie wiekowej zmniejszyła się o 48,6 tys. osób (tj. o 23,4%). Spadek wystąpił również wśród bezrobotnych mężczyzn do 25 r. ż. i wyniósł 50,5 tys. osób, tj. 26,2%.

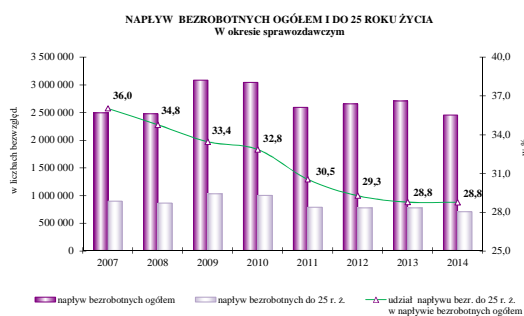
Młode kobiety legitymują się wyższym poziomem wykształcenia niż mężczyźni, a mimo to są bardziej narażone na długotrwałe bezrobocie. W końcu 2014 r. wśród zarejestrowanych młodych kobiet wyższe wykształcenie posiadało 11,7% (tj. 18,7 tys. kobiet), a 37,0% (tj. 58,9 tys. kobiet) miało wykształcenie zasadnicze zawodowe lub niższe. Wśród młodych bezrobotnych mężczyzn proporcje te wynosiły odpowiednio 4,6% i 50,3%. Wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym legitymowało się 51,3% młodych kobiet (tj. 81,7 tys. osób) i 44,8% młodych mężczyzn (tj. 63,9 tys. osób).

W końcu 2014 r., o ile w ogólnej liczbie bezrobotnych do 25 r. ż., kobiety stanowiły 51,5% zarejestrowanych, to w grupie młodych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy było 63,1% kobiet. W grupie młodych bezrobotnych, którzy najdłużej oczekiwali na podjęcie zatrudnienia (ponad 2 lata), kobiety stanowiły aż 67,9%. Bez pracy powyżej 24 miesięcy pozostawało 12,0% zarejestrowanych młodych kobiet (19,1 tys. osób) i 6,3% zarejestrowanych mężczyzn (9,0 tys. osób).

Na koniec 2014 r. kobiety do 25 r. ż. pozostawały w ewidencji urzędów pracy 9,4 miesiąca, a mężczyźni – 7 miesięcy, co potwierdza, że czas pozostawania bez pracy młodych kobiet jest dłuższy niż mężczyzn.

Bilans bezrobotnych do 25 roku życia

W 2014 r. w urzędach pracy zarejestrowało się 705,6 tys. osób do 25 r. ż. (tj. 28,8% napływu do bezrobocia ogółem), z tego po raz pierwszy zarejestrowało się 255,2 tys. młodych, a po raz kolejny 450,4 tys. osób. W porównaniu do roku 2013 odnotowano spadek rejestracji wśród młodych o 74,1 tys. osób, tj. o 9,5%.

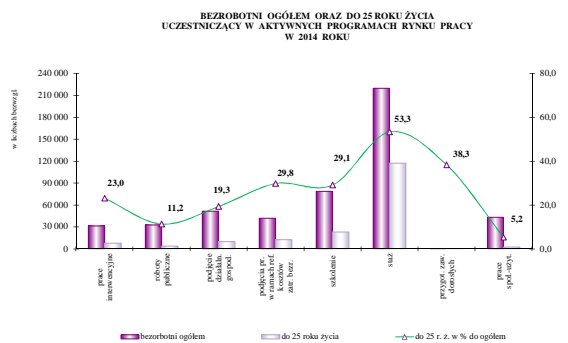

W 2014 r. z ewidencji bezrobotnych wyłączono 748,5 tys. osób do 25 r. ż., tj. o 12,9 tys. osób więcej niż w 2013 r. (wzrost o 1,8%). Najczęstszą przyczyną wyłączeń były podjęcia pracy (40,7% odpływu tej populacji), niepotwierdzenia gotowości do pracy (27,9%) oraz rozpoczęcia stażu (15,7%).

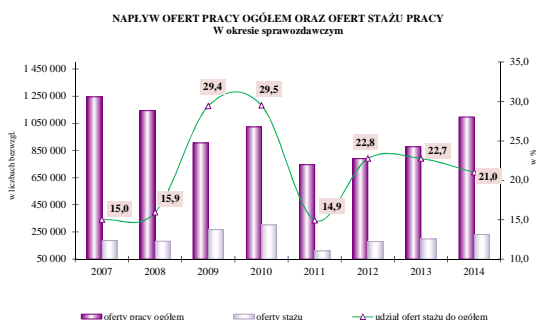
W analizowanym roku, podobnie jak rok wcześniej, **pracę podjęło 305 tys. osób do 25 r. ż.** Prace niesubsydiowane podjęło 270,1 tys. młodych osób (spadek o 1,9%), natomiast **w ramach subsydiowanych miejsc pracy zatrudniono 34,9 tys. młodych (wzrost o 17,4%).**

W całym 2014 r. aktywnymi programami rynku pracy objęto 177,3 tys. młodych bezrobotnych wobec 155,6 tys. przed rokiem.

Zatem w ciągu roku liczba zaktywizowanych młodych bezrobotnych wzrosła o 21,7 tys. osób, czyli o 13,9%. Osoby młode w ogólnej liczbie bezrobotnych stanowiły 16,5%, a wśród zaktywizowanych 35,1%, zatem 18,6 p. p. więcej. Najpopularniejszą formą aktywizacji młodych bezrobotnych były staże, w których uczestniczyło 117,2 tys. osób, a szkolenia rozpoczęło 22,9 tys. osób. Ponadto 34,9 tys. młodych rozpoczęło prace subsydiowane, w tym 9,9 tys. otrzymało dotację na podjęcie działalności gospodarczej, a 12,4 tys. osób podjęło pracę w ramach refundacji kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego.

Na ogólną liczbę 1 094,9 tys. ofert pracy zgłoszonych w 2014 r. do urzędów pracy – 229,9 tys. ofert dotyczyło staży pracy, które cieszą się dużym zainteresowaniem wśród młodych bezrobotnych. Z ogólnej liczby zgłoszonych ofert staży pracy – 71,1 tys. pochodziło z sektora publicznego (30,9% ofert stażu), a 158,8 tys. ofert staży zgłosił sektor prywatny (69,1%). Oferty stażu stanowiły 21% wszystkich ofert, które pracodawcy zgłosili w 2014 r.

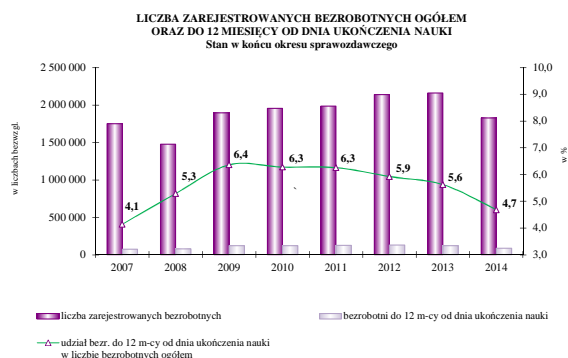
Wzrosła przede wszystkim ilość ofert pracy niesubsydiowanej (o 183,3 tys. ofert, tj. o 34,6%), przy wzroście ofert pracy subsydiowanej (o 37,5 tys. ofert, tj. o 10,9%), w tym liczba ofert staży wzrosła o 31,1 tys. ofert, tj. o 15,7%.

W końcu 2014 r. w urzędach pracy pozostawało ok. 0,6 tys. niewykorzystanych ofert stażu, tym samym propozycje stażu stanowiły 1,5% wszystkich ofert niewykorzystanych w końcu roku.

Bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki

Specyficzną grupę młodzieży stanowią absolwenci, czyli osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

W latach 1998-2001 liczba bezrobotnych absolwentów z roku na rok zwiększała się. Spadek bezrobocia absolwentów, po raz pierwszy od kilku lat, odnotowany został w końcu 2002 r. i wyniósł 7,7%, podczas gdy liczba bezrobotnych ogółem zwiększyła się o 3,3% w odniesieniu do stanu z końca 2001 r. Notowany w kolejnych latach spadek liczby bezrobotnych absolwentów utrzymał się do końca 2007 r., kiedy to zarejestrowanych było 72,2 tys. bezrobotnych absolwentów. Jednak w następnych latach z roku na rok nieprzerwanie liczba bezrobotnych absolwentów wzrastała. W końcu

2008 r. wzrost wyniósł 7,8% w porównaniu do 2007 r., zaś w końcu 2009 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 120,3 tys. absolwentów i wzrost w stosunku do 2008 r. wyniósł aż 54,5%. Również w latach 2010-2012 liczba bezrobotnych absolwentów zwiększała się, choć dużo wolniej. Spadek natomiast odnotowano w końcu 2013 r. o 5,3 tys. osób (tj. 4,2%). **W 2014 r. również był spadek choć zdecydowanie silniejszy i wyniósł 35,8 tys. osób, tj. 29,5% (z poziomu 121,2 tys. w 2013 r. do 85,4 tys. w 2014 r.).**

Najwięcej bezrobotnych w omawianej kategorii zarejestrowanych było, w końcu 2014 r., w województwach: mazowieckim – 10,0 tys. osób, małopolskim – 9,1 tys. osób i podkarpackim 8,5 tys. osób. Najmniej bezrobotnych absolwentów było w lubuskim (1,8 tys. osób) i opolskim (1,9 tys. osób), co związane jest z rozkładem liczby bezrobotnych ogółem.

Spadek liczby bezrobotnych absolwentów w skali roku odnotowano we wszystkich województwach, najwyższy w mazowieckim i małopolskim (po 3,8 tys.) oraz wielkopolskim (o 3,7 tys.).

Odsetek bezrobotnych absolwentów w liczbie bezrobotnych ogółem w końcu 2014 r. wyniósł 4,7%, a rozpiętość tego wskaźnika kształtowała się w przedziale od 6,6% w województwie małopolskim do 3,4% w województwie dolnośląskim, i wyniosła 3,2 p. p. (wobec 3,7 p. p. w końcu 2013 r.).

W końcu 2014 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów, najmniej było osób posiadających zawody mieszczące się w grupie siły zbrojne (3 osoby) oraz przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (104 osoby), najwyższy natomiast był odsetek absolwentów wśród osób posiadających zawody mieszczące się w grupie specjaliści (18,8 tys. osób, tj. 11,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w tej grupie zawodowej), technicy i inny średni personel (12 tys. osób, tj. 5,7%) oraz pracownicy usług i sprzedawcy (8,8 tys. osób, tj. 2,8%).

W malejącym rankingu zawodów posiadanych przez najwyższą liczbę bezrobotnych absolwentów w końcu 2014 r., pierwsze miejsce pod względem liczebności zajmowali sprzedawcy 2,2 tys. osób (tj. 1,5% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w tym zawodzie), natomiast pierwszą lokatę wśród zawodów nierobotniczych zajął technik ekonomista (1,5 tys. bezrobotnych absolwentów, tj. 4,6%).

**Ranking 10 zawodów według malejącej liczby
bezrobotnych do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki w końcu 2014 r.**

Zawód	Zarejestrowani bezrobotni ogółem		w tym w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki		
	w liczbach bezwzgl.	ranking	w liczbach bezwzgl.	ranking	w % do ogółu bezrobotnych
Ogółem	1 825 180		85 389		4,7
Bez zawodu	356 389		32 556		9,1
Posiadający zawody	1 468 791		52 833		3,6
w tym:					
Sprzedawca	143 261	1	2 177	1	1,5
Mechanik pojazdów samochodowych	17 986	14	2 078	2	11,6
Fryzjer	18 736	11	2 037	3	10,9
Technik ekonomista	32 893	4	1 527	4	4,6
Pedagog	10 143	30	1 180	5	11,6
Specjalista administracji publicznej	9 379	33	1 066	6	11,4
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	10 762	25	999	7	9,3
Technik informatyk	7 309	38	998	8	13,7
Ekonomista	13 502	20	898	9	6,7
Technik hotelarstwa	4 759	55	771	10	16,2

Opracowanie własne na podstawie danych z zał. 3 do sprawozdania MPIPS-01 o rynku pracy

W rankingu 10 zawodów o najwyższej liczbie bezrobotnych absolwentów znalazły się aż 3 zawody wymagające wyższego wykształcenia: pedagog (1,2 tys. osób, tj. 11,6% bezrobotnych w tym zawodzie to absolwenci), specjalista administracji publicznej (1,1 tys. osób, tj. 11,4%) oraz ekonomista (0,9 tys. osób, tj. 6,7%).

W 2014 r. w urzędach pracy zarejestrowało się 267,7 tys. absolwentów (tj. 10,9% napływu do bezrobocia ogółem). W porównaniu do roku 2013 odnotowano spadek rejestracji w tej grupie bezrobotnych o 43,5 tys. osób, tj. o 14,0%. W 2014 r. podjęcia pracy wśród absolwentów (95,6 tys. osób) stanowiły 7,4% ogółu podjęć pracy. W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił spadek podjęć pracy w tej subpopulacji o 2,3 tys. osób (2,3%).

W 2014 r. do urzędów pracy zgłoszono 5,8 tys. ofert pracy dla osób bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, co stanowiło 0,5% ogółu zgłoszonych ofert pracy. W porównaniu do 2013 r. liczba ofert pracy dla absolwentów zmalała się o blisko 1,0 tys. ofert, tj. o 14,3%. W tym samym czasie liczba ofert pracy ogółem wzrosła o 25,3%.

W liczbie zgłoszonych w 2014 r. ofert pracy dla absolwentów było: 1,6 tys. ofert pracy z sektora publicznego, 4,2 tys. ofert z sektora prywatnego, 2,3 tys. ofert pracy niesubsydiowanej, 3,5 tys. ofert pracy subsydiowanej, 1,3 tys. ofert pracy sezonowej.

Najwięcej ofert pracy dla absolwentów zgłoszono w województwach: lubelskim – 1,1 tys. ofert pracy i wielkopolskim – 0,9 tys. ofert. Najmniej ofert dla absolwentów zgłoszono o urzędów pracy w województwie lubuskim (18 ofert).

W końcu 2014 r. niewykorzystane pozostały 63 oferty pracy dla absolwentów.

Bezrobotni, którzy ukończyli szkołę wyższą, do 27 roku życia

W roku akademickim 2013/2014 w 438 szkołach wyższych kształciło się 1 549,9 tys. studentów, podczas gdy w roku szkolnym 1990/1991 było to niewiele ponad 400 tys. osób. Współczynnik skolaryzacji brutto³ wzrósł w tym czasie z 12,9% do 49,2%⁴. Od roku akademickiego 2005/2006 – kiedy to liczba studentów osiągnęła rekordową wartość 1 953,8 tys. – notujemy jej systematyczny spadek. Zmiany te związane są ze stale malejącą liczbą ludności w wieku 19-24 lata.

Wśród zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych ogółem w końcu 2002 r. wyższe wykształcenie posiadało niecałe 4%, zaś w końcu 2014 r. aż 12,4% bezrobotnych. Zatem ukończenie szkoły wyższej w dzisiejszych czasach, przy stosunkowo wysokim nasyceniu rynku specjalistami z wyższym wykształceniem nie jest już gwarantem szybkiego uzyskania

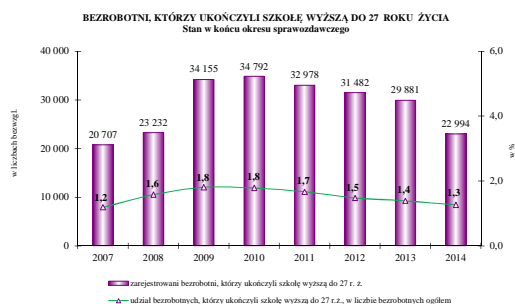
³ Współczynnik skolaryzacji brutto jest to wyrażony procentowo stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji (według stanu w dniu 31 grudnia) osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia (19-24 lata).

⁴ Szkoły wyższe i ich finanse w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

zatrudnienia, choć nadal zwiększa szanse na rynku pracy o czym świadczy fakt, że stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem jest relatywnie najniższa, również wśród absolwentów. W przypadku osób z wyższym wykształceniem w IV kwartale 2014 r. wyniosła ona 4,6% wobec 16,9% w przypadku osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym.

W roku akademickim 2012/2013 spośród ogólnej liczby 455,2 tys. absolwentów szkół wyższych 24,1% stanowili absolwenci kierunków ekonomicznych i administracyjnych, a 13,7% absolwenci kierunków pedagogicznych. Kierunki społeczne ukończyło 11,0% absolwentów, medyczne 8,4%, a humanistyczne 6,7%. W stosunku do poprzedniego roku akademickiego najbardziej wzrósł udział absolwentów kierunków ochrony i bezpieczeństwa o 1,0 p. p. oraz medycznych o 0,6 p. p., największy spadek odnotowano natomiast na kierunkach pedagogicznych i społecznych (po o 0,8 p. p.)⁵.

Kierunek uzyskanego wykształcenia ma wpływ na powodzenie na rynku pracy, choć obok niego liczą się także zdobyte umiejętności, czy posiadane doświadczenie zawodowe. Warto wspomnieć, że wybór kierunków studiów stanowi wypadkową wielu czynników, takich, jak: zainteresowania, możliwości podjęcia studiów na określonym kierunku, oferta szkół wyższych, czy odległość od miejsca zamieszkania.

Specyficzną kategorię bezrobotnych z wyższym wykształceniem stanowią osoby do 27 r. ż., gdyż przyjęto, że wiek ukończenia szkoły wyższej przesuwają się. **W końcu 2014 r., w ewidencji urzędów pracy zarejestrowanych było 23 tys. bezrobotnych, którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 r. ż.** (tj. 1,3% bezrobotnych ogółem). W porównaniu do 2013 r. liczba bezrobotnych w omawianej grupie zmalała o 6,9 tys. osób (tj. o 23,0%), przy spadku liczby bezrobotnych ogółem o 15,4%.

Prawo do zasiłku posiadał zaledwie 0,8 tys. osób w omawianej kategorii (3,6% ogółu bezrobotnych do 27 r. ż.).

W końcu 2014 r. najwięcej bezrobotnych w omawianej grupie zarejestrowanych było w województwach: podkarpackim (2,7 tys. osób), małopolskim (2,5 tys. osób) oraz mazowieckim (2,3 tys. osób), a najmniej w województwach lubuskim i opolskim (po 0,5 tys. osób).

Napływ bezrobotnych, którzy ukończyli szkołę wyższą, do 27 r. ż. wyniósł 82,5 tys. osób (3,4% ogółu napływu do bezrobocia). W porównaniu do 2013 r. nastąpił spadek rejestracji bezrobotnych w tej grupie o 10 tys. osób (tj. o 10,8%). Pracę podjęło 35,3 tys. bezrobotnych do 27 r. ż., tj. o 1,2 tys. osób mniej (3,2%).

Podsumowanie

Stopa bezrobocia młodzieży pozostaje zdecydowanie wyższa niż ogółem i co trzeba szczególnie podkreślić dzieje się tak nie tylko w Polsce, ale w całej Unii Europejskiej. **Według danych Eurostat zharmonizowana stopa bezrobocia młodzieży w grudniu 2014 r. wyniosła w Polsce aż 22,6%⁶, czyli była blisko 3-krotnie wyższa niż zharmonizowana stopa bezrobocia ogółem (8,0%). Stopa bezrobocia młodzieży w Polsce była również wyższa od średniej w Unii Europejskiej (21,4%),** choć pozostawała niższa niż w takich krajach jak: Grecja, Hiszpania, Chorwacja, Cypr, Włochy, Portugalia, Słowacja, Francja, Rumunia, czy Słowenia.

Wysokie bezrobocie młodych stanowi poważny problem społeczny gdyż wywołuje skutki społeczne, ekonomiczne i polityczne. Efektem bezrobocia młodych może być ubóstwo, marginalizacja, a w skrajnych przypadkach wykluczenie społeczne. Konieczne zatem jest podejmowanie działań mających na celu zmniejszenie liczby młodych bezrobotnych i stopy bezrobo-

⁵ Szkoły wyższe i ich finanse w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

⁶ Eurostat news release euro indicators, December 2014, 20/2015 – 30 January 2015

cia młodzieży, ale również ograniczenie zawieranych umów o pracę tzw. śmieciowych, które uniemożliwiają młodym dostęp do bezpłatnej służby zdrowia czy kredytów, a tym samym do stabilizacji.

Osoby do 25 r. ż. są podstawową grupą objętą aktywnymi programami rynku pracy o czym świadczy fakt wysokiego udziału młodych w ogółem zaktywizowanych (35,1% w 2014 r.). Młodzi najczęściej korzystają z usług i instrumentów rynku pracy, które umożliwiają zdobycie kwalifikacji lub doświadczenia zawodowego (tj. szkolenia, staże, dofinansowanie studiów podyplomowych czy kosztów egzaminów).

Intensyfikacja działań na rzecz młodzieży wymaga podjęcia różnego rodzaju inicjatyw, służących wsparciu osób młodych w skutecznym wejściu na rynek pracy. Dlatego też Minister Pracy i Polityki Społecznej zaproponował organom zatrudnienia, tj. marszałkom województw i starostom powiatów podejmowanie, w ramach regionalnych polityk rynku pracy, działań służących rozwiązaniu najbardziej istotnych problemów rynku pracy. Aby odwrócić niekorzystne tendencje dotyczące młodych, powiatowe urzędy pracy powinny ułatwiać osobom bezrobotnym lepsze rozpoznawanie rynku pracy, a także zdobycie odpowiednich umiejętności i kompetencji, które pozwolą na sprawną i długotrwałą obecność na rynku pracy. Urzędy pracy mogą osiągnąć zamierzone cele poprzez lepsze diagnozowanie zapotrzebowania na kwalifikacje na lokalnych rynkach pracy oraz lepszą współpracę z partnerami, również niepublicznymi.

W stosunku do młodych bezrobotnych resort pracy podejmuje konkretne działania, aby ułatwić im zarówno zdobycie doświadczenia zawodowego, jak i przekwalifikowanie się lub zdobycie nowych kompetencji, które pomogą im znaleźć pracę.

W ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadzono system bonów (bon stażowy, szkoleniowy, zatrudnieniowy i na zasiedlenie), adresowanych do osób bezrobotnych, które nie przekroczyły 30. roku życia. Innowacyjność tych rozwiązań polega na pobudzaniu i podtrzymywaniu aktywności osób młodych w procesie poszukiwania zatrudnienia.

Zachętą bezpośrednią do zatrudnienia młodych bezrobotnych jest refundacja pracodawcy kosztów składki na ubezpieczenia społeczne osób, które nie ukończyły 30 r. ż., podejmujących pracę po raz pierwszy, a także zwolnienia z opłacania składki na Fundusz Pracy oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za zatrudnienie każdego bezrobotnego do 30 r. ż.

Warto też zwrócić uwagę na szanse, jakie dla polskiej młodzieży stwarza realizacja przez Polskę *Gwarancji dla młodzieży*.

Podstawowym elementem realizacji inicjatywy w Polsce jest skrócenie czasu, w którym Publiczne Służby Zatrudnienia zobowiązane są do przedstawienia oferty pracy lub działań aktywizacyjnych osobie do 25 roku życia z dotychczasowych 6 do 4 miesięcy. Wprowadziła to już nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Co więcej, realizacja *Gwarancji dla młodzieży* zakłada szereg działań dla osób młodych, których wykonawcami są Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach organizacji konkursu centralnego na projekty aktywizacyjne, wojewódzkie urzędy pracy, poprzez organizację konkursów regionalnych, powiatowe urzędy pracy, Ochotnicze Hufce Pracy, Bank Gospodarstwa Krajowego, jako obsługujący program pożyczkowy „Pierwszy biznes - Wsparcie w starcie” oraz wszyscy zainteresowani partnerzy rynku pracy poprzez udział w konkursach na szczeblu regionalnym i centralnym.

Na aktywizację młodzieży w ramach *Gwarancji dla młodzieży* w ubiegłym roku przekazane były do urzędów pracy dodatkowe środki pochodzące z rezerwy Funduszu Pracy będącej w dyspozycji Ministra Pracy i Polityki Społecznej właściwego ds. pracy, co przyniosło efekt w postaci znacznego zmniejszenia stopy bezrobocia w tej grupie wiekowej.

Bilans bezrobotnych do 25 r. ż. w okresie sprawozdawczym

Wyszczególnienie o - ogółem k - kobiety		Rok				wzrost, spadek (-) 2014 do 2013		
		2014		2013		w osobach	w %	
		w osobach	w %	w osobach	w %			
Bezrobotni do 25 r. ż. zarejestrowani w okresie sprawozdawczym "napływ"	o	705 574	100,0	779 632	100,0	-74 058	-9,5	
	k	342 782	48,58	378 024	48,5	-35 242	-9,3	
Bezrobotni do 25 r. ż. wyrejestrowani w okresie sprawozdawczym "odpływ"	o	748 540	100,0	735 656	100,0	12 884	1,8	
	k	359 599	48,0	353 988	48,1	5 611	1,6	
z tego	podjęcia pracy	o	304 999	40,7	304 983	41,5	16	0,0
	k	151 289	20,2	151 720	20,6	-431	-0,3	
z tego	pracy niesubsydiowanej	o	270 130	36,1	275 276	37,4	-5 146	-1,9
		k	136 929	18,3	138 969	18,9	-2 040	-1,5
z tego	w tym pracy sezonowej	o	17 856	2,4	18 976	2,6	-1 120	-5,9
		k	9 132	1,2	9 668	1,3	-536	-5,5
z tego	pracy subsydiowanej	o	34 869	4,7	29 707	4,0	5 162	17,4
		k	14 360	1,9	12 751	1,7	1 609	12,6
z tego	prac interwencyjnych	o	7 173	1,0	8 379	1,1	-1 206	-14,4
		k	4 090	0,5	4 955	0,7	-865	-17,5
z tego	robót publicznych	o	3 670	0,5	2 950	0,4	720	24,4
		k	1 950	0,3	1 439	0,2	511	35,5
z tego	podjęcia działalności gospodarczej	o	9 870	1,3	8 564	1,2	1 306	15,2
		k	3 256	0,4	2 881	0,4	375	13,0
z tego	podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	o	12 370	1,7	9 117	1,2	3 253	35,7
		k	4 177	0,6	3 196	0,4	981	30,7
z tego	inne	o	1 786	0,2	697	0,1	1 089	156,2
		k	887	0,1	280	0,0	607	216,8
z tego z powodu	rozpoczęcia szkolenia	o	22 879	3,1	23 030	3,1	-151	-0,7
		k	6 733	0,9	6 779	0,9	-46	-0,7
z tego z powodu	rozpoczęcia stażu	o	117 210	15,7	99 832	13,6	17 378	17,4
		k	76 370	10,2	66 955	9,1	9 415	14,1
z tego z powodu	rozpoczęcia przygotowania zawodowego	o	62	0,0	193	0,0	-131	-67,9
		k	16	0,0	75	0,0	-59	-78,7
z tego z powodu	rozpoczęcia pracy społecznie użytecznej	o	2 248	0,3	2 831	0,4	-583	-20,6
		k	1 506	0,2	1 828	0,2	-322	-17,6
z tego z powodu	rozpoczęcia realizacji indywidualnego programu zatrud. socjal. lub podpisania kontraktu socjal.	o	1 202	0,2	1 415	0,2	-213	-15,1
		k	705	0,1	791	0,1	-86	-10,9
z tego z powodu	odmowy bez uzasadn. przycz. przyjęcia propoz. odpow. pracy lub innej formy pomocy	o	19 201	2,6	16 184	2,2	3 017	18,6
		k	7 426	1,0	6 732	0,9	694	10,3
z tego z powodu	niepotwierdzenia gotowości do pracy	o	209 027	27,9	222 054	30,2	-13 027	-5,9
		k	75 582	10,1	81 969	11,1	-6 387	-7,8
z tego z powodu	dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego	o	40 411	5,4	35 090	4,8	5 321	15,2
		k	22 560	3,0	20 061	2,7	2 499	12,5
z tego z powodu	podjęcia nauki	o	7 167	1,0	8 271	1,1	-1 104	-13,3
		k	4 176	0,6	5 002	0,7	-826	-16,5
z tego z powodu	nabycia praw emerytalnych lub rentowych	o	5 140	0,7	4 096	0,6	1 044	25,5
		k	3 065	0,4	2 521	0,3	544	21,6
z tego z powodu	innych	o	18 994	2,5	17 677	2,4	1 317	7,5
		k	10 171	1,4	9 555	1,3	616	6,4
z tego z powodu	Bezrobotni do 25 r. ż., którzy rozpoczęli udział w aktywnych programach rynku pracy	o	177 268	23,7	155 593	21,2	21 675	13,9
		k	98 985	13,2	88 388	12,0	10 597	12,0

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy

Struktura bezrobotnych ogółem oraz do 25 r. ż. według stanu w końcu okresu sprawozdawczego

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych ogółem w końcu 2014 r.	bezrobotni do 25 roku życia					(kolumna 2:1) udział w liczbie bezrobotnych ogółem w poszczeg. kategoriach w końcu 2014 r.	razem = 100% (z kolumny 2)	
			2014	2013	wzrost/spadek 2014 do 2013		6			7
			1	2	3	4				
		w liczbach bezwzględnych				w %				
płeć	kobieta	939 648	159 382	207 979	-48 597	-23,4	17,0	52,8		
	mężczyzna	885 532	142 570	193 058	-50 488	-26,2	16,1	47,2		
miejsce zamieszkania	wieś	812 090	176 191	229 419	-53 228	-23,2	21,7	58,4		
	miasto	1 013 090	125 761	171 618	-45 857	-26,7	12,4	41,6		
czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	172 893	39 577	43 774	-4 197	-9,6	22,9	13,1		
	1-3	331 853	81 984	98 541	-16 557	-16,8	24,7	27,2		
	3-6	268 952	65 277	96 412	-31 135	-32,3	24,3	21,6		
	6-12	291 426	42 551	68 886	-26 335	-38,2	14,6	14,1		
	12-24	327 415	44 491	60 459	-15 968	-26,4	13,6	14,7		
	pow. 24	432 641	28 072	32 965	-4 893	-14,8	6,5	9,3		
wykształcenie	wyższe	225 441	25 237	33 658	-8 421	-25,0	11,2	8,4		
	policealne i śr. zawodowe	401 041	83 211	106 430	-23 219	-21,8	20,7	27,6		
	średnie ogólnokształcące	191 855	62 438	83 554	-21 116	-25,3	32,5	20,7		
	zasadnicze zawodowe	504 267	64 829	89 677	-24 848	-27,7	12,9	21,5		
	gimnazjalne i poniżej	502 576	66 237	87 718	-21 481	-24,5	13,2	21,9		
staż pracy	do 1 roku	306 107	79 384	96 529	-17 145	-17,8	25,9	26,3		
	1-5	397 555	66 312	91 916	-25 604	-27,9	16,7	22,0		
	5-10	262 815	1 973	2 670	-697	-26,1	0,8	0,7		
	10-20	277 205	x	x	x	x	x	x		
	20-30	193 429	x	x	x	x	x	x		
	30 lat i więcej	72 663	x	x	x	x	x	x		
	bez stażu	315 406	154 283	209 922	-55 639	-26,5	48,9	51,1		
Razem		1 825 180	301 952	401 037	-99 085	-24,7	16,5	100,0		

Źródło: załącznik 1 do sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy
<http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/>

Opracowano:
Wydział Analiz i Statystyki (JMŁ, WK)